

Szegedi műemlékek

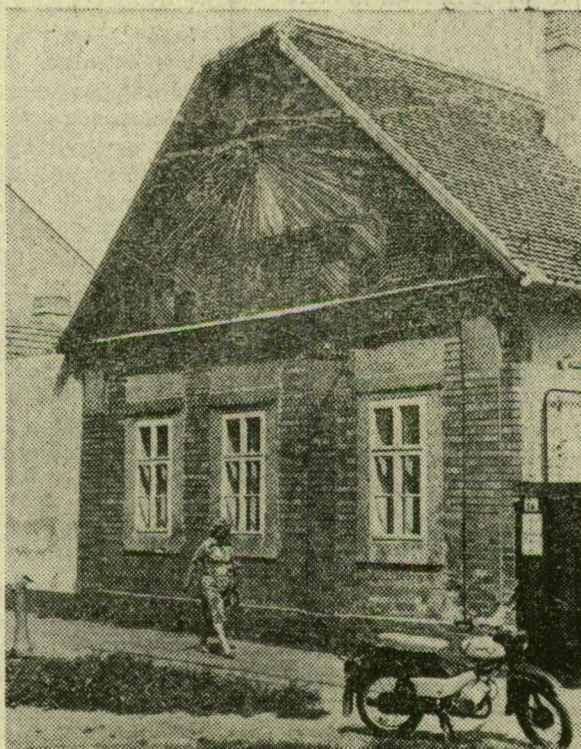
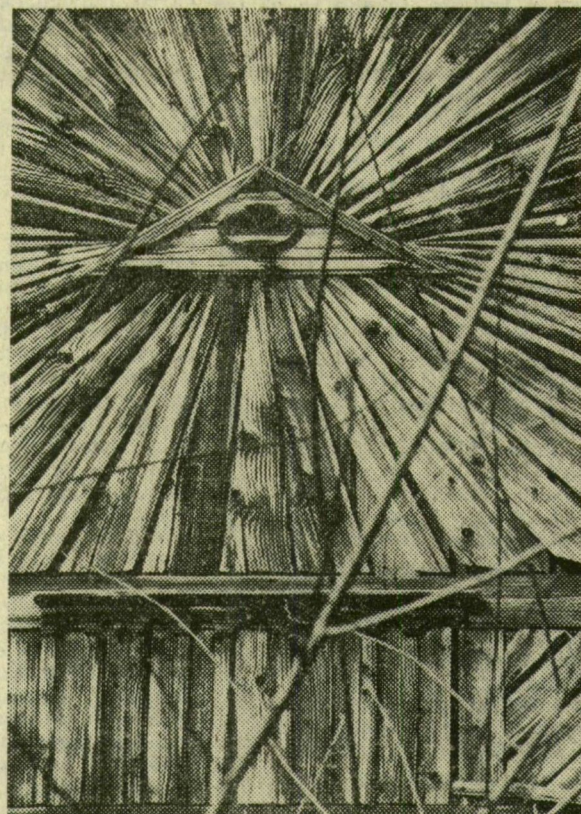
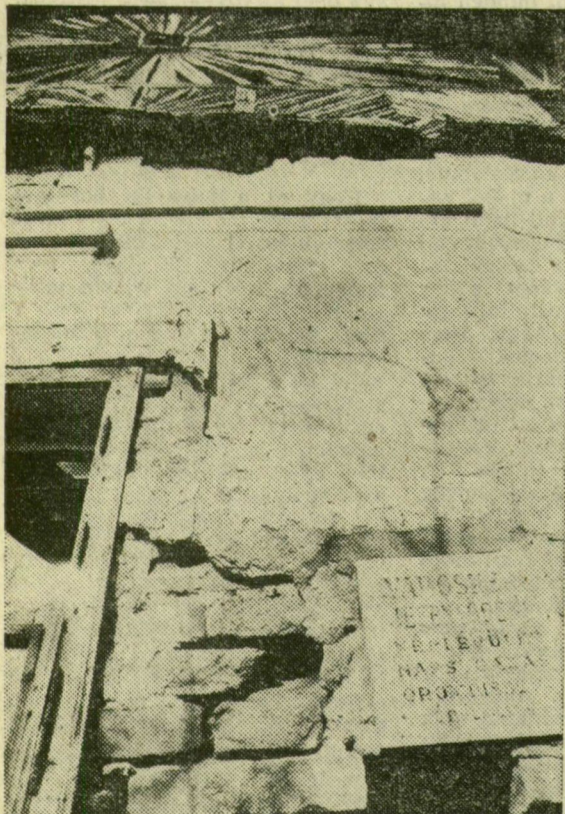
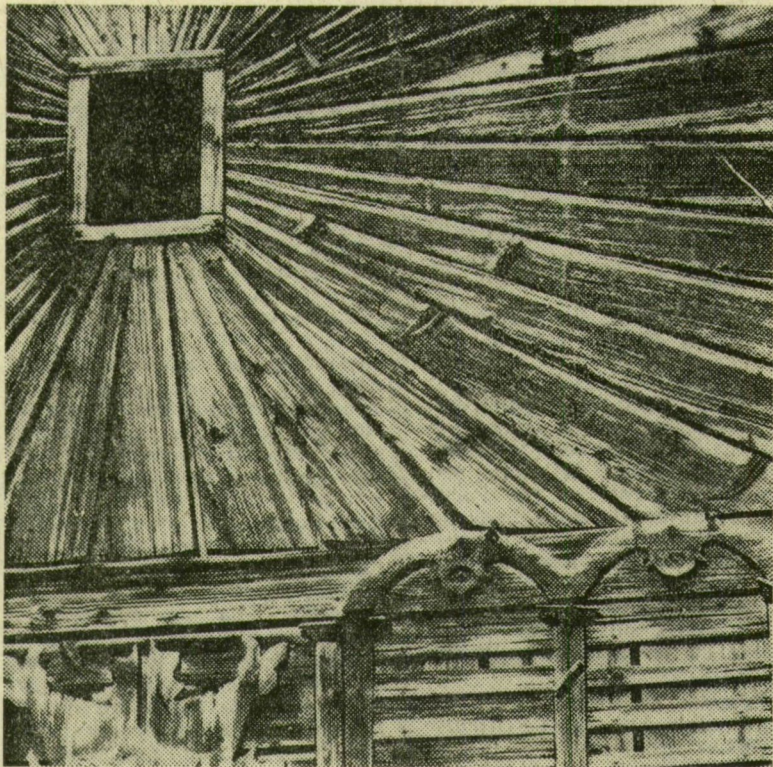
Napsugárdíszes oromzatok

Szeged-Alsóváros falusias utcáin sétálva érdekes képzésű házoromzatokat láthatunk. Az ún. napsugaras oromzatú házak építése az 1879. évi árvíz utáni években terjedt el, de fennmaradt rajzok és leírások alapján bizonyos, hogy korábbi mintákat követ.

A legtöbb oromzat alsó harmadában egy szál deszkával két részre van osztva. A felső rész közepén, a padlásablakocskából futnak szét minden irányban a napsugarak. Az alsó rész több páratlan számú rekeszre van osztva, általában ötre. Négyzet vagy téglalap alakúak, a két szélső háromszögű. Mindig a középső rekesz a legdíszesebb, gyakran ez is napsugármentés. A többi a legkülönfélébb módon van kitöltve, rendszerint vakzsugáteres, felettük félkör vagy háromszög alakú boltív látható. Az oromzat alsó részéhez van erősítve a csipkék. Ez talán a legérdekesebb és legszebb részlete az alsóvárosi házvégeknek.

Az oromzatot készítő ácsmester tenyérnyi széles deszkából fűrészelte saját mustrái után a megrendelő igénye szerint. Sajnos a csipkét leginkább kitéve az időjárási viszontagságoknak, ezért igen kevés látható épségben. A legtöbb napsugárdíszes házat a Tisza Lajos utcában, a Nyíl utcában és a Pásztor utcában találjuk. Számuk egyre fogy, a még megmaradtak megőrzése, bemutatása sürgető feladatnak.

Kép és szöveg:
TAKÁCS GÁBOR

Birtalan Ferenc

Júliusi passió

Iépteink egyre csendesednek
aztán az erdő sem kísér
tűzfényvü arcunk elparázzlik
részáll a hollószárnyú éj

lehetünk volna boldogok
utánunk rezzen egy bogár
álmaink káposztaföldjén
csendet rág a nyúlfojú nyár

Verböczy Antal

Sanzon

Fogadjuk el az Út s az Ének
beteljesült szerelmének
a legkisebb fiút.

Evmilliók vesszőfutása
bikkelyezi arcát — halak mása
a legkisebb fiú.

Batyuba kötve az út, a dal.
Batyuba kötve vidd magaddal
a legkisebb fiút!

Eső kéne...

Eső lesőként járunk, eső lesők között. Az időjárás az emberi tevékenység minden ágában jelentős tényező, s így nem csoda, ha, mondhatni, ósidők óta általános érdeklődés tárgya. A víz, mint az élet alapvető feltétele, mint az ember ősi barátja és ellensége, örök körforgása és megjelenési formái mindig is érdekelte az embert. Az eső, amely megtermékenyíti a földet és tönkretelheti a kenyeret, varázslatokat, pogány és vallási áldozatokat, ceremóniákat, népi babonákat, hiedelmeket, jóslásokat, és olyan dalokat, mondákat, meséket, legendákat szült, amelyeket a felnőttek találtak ki és később a gyermekek játékszere lett. Sóhaj, káromkodás, könyörgés, körmenet és átok kísérte mindig is az esőt.

Eső kéne... Erről beszél a rádió, erről írnak az újságok, erről beszélnek az emberek. Tudja ezt a kohók tüzenél izzadó kohász, a föld mélyében görnyedő bányász, a rajzasztal fölé hajló tervező, a gyógyító orvos, a gyereket emberre formáló pedagógus. De legjobban tudja és érzi és várja a földet művelő földműves. Gép dolgozik helyette, de ugyanúgy nézi, tapintja, markolja a földet, nézi és nem éri el a felhőtlen eget, mint száz, vagy ezer évvel ezelőtt. Nézi, tapintja, marokba fogja a földet, nézi és nem éri el a felhőtlen eget, pedig szíve szerint kezével kazalba gyűjtené az esőfelhőket, hogy esőt facsarjon belőle erős ujjainak szorításával.

Szomjas a föld. Porzik. Porzik mindenütt a gépek nyomában és ott is, ahová az ember lép.

— Gyerekkoromból mindig nagy havakra, hófúvásokra emlékszem — mondja a traktoros. — Most hó ugyan volt a télen és a tavaszi szél is hozott esőt. A rádió szerint sok csapadék hiányzik a talajból. Eső kéne, nagyon kellene, hogy kikeljen az, ami el van vetve. Minket tavaly is kikerült az eső...

All a kétszázhusz lóerős, Kirovec traktor árnyékában Földet markol a jobb kezével, aztán lassan a szélnek szórja. Azzal sem törődik, hogy sebes a keze, és fekete föld kerülhet a sebbe. Ahol született és ahol a családi házat bővíti most két kislánya számára gyerekszobával, jó, hogy nem esik az eső. A házépítéshez, renoválásához ilyen napsütés illik. Mégis ezt mondja:

— Eső kéne, csendes, nyári eső.

És ha az eső egy napra megpihen, akkor utána való nap megint eső kéne. Csendes eső.

Szinte eltűnik a hatalmas gép vezetőfülkéjében. Aztán felmorajlik nyolc henger ereje, fekete füst száll a kipufogóból és megindul a négy hatalmas gumikerék. Nyomában porzik a föld. A traktoros szembe halad a nappal és a széllel...

Míg megpihen, szintén az időjárásról beszél:

— A régi öregek azt mondják, hogy nem úgy jár manapság az időjárás, mint az ő korukban. Vajon miért ilyen csapadékszegény mostanában a világ? Az ember sokáig tehetetlen volt, ha sok volt az eső, ha kevés. Most talán már egyenrangú ebben a birkózásban. De még nem győzte le az időjárás, nem állította tőkéletes szolgálatába, nem parancsolója még a felhők járásának. Az ember csak a munkájával tarthat rajta valamelyest béklyót, vagy pótolhatja az eső hiányát...

Ahol legelőt öntöznek a patakból, ezt mondja a gépkezelő:

— Nagyon szomjas a föld, kérem. Csak úgy nyeli a vizet.

Három-négyóránként szerelnek, lépnek egyet előre a csőrendszerrel. És három-négy óra múlva, ahová mesterséges eső hullott, ismét száraz a talaj.

— Amott, abban a gémes kútban lehet a legjobban lemérni — mutatja a gépkezelő —, milyen kevés a földben a víz. En és társaim abból élünk, hogy öntözünk, de azt hiszem valamennyien szívesen lemondanánk erről a munkáról. Eső kéne...

Szomjas a föld. Porzik. Porzik mindenütt a gépek nyomában és ott is, ahová ember lép. Az emberek pedig az időjárásról beszélnek, esőért könyörögnek, káromkodnak, imádkoznak, átkozódnak. De nem várnak. Dolgoznak a közös kenyérért, az ország kenyéréért, az életért. Azt is teszik, amiről a költő, Váci Mihály beszélt:

„Mert nem hiszem, hogy ne lehetett volna kitaró, csendes, hű forradalomban élni: — szeretni, hinni a világot; Széjjel szóródní — eső a homokra sivatagnyi reménytelen dologra, s ha nyár se lesz tőled — s a táj se zöldebb: — kutakká gyűjt a mély: — soká isznak belőled!”

ORAVEC JÁNOS